

LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, Vilniaus g. 33, LT-01506 Vilnius, tel. (8 5) 266 1400,
faks. (8 5) 266 1402, el. p. ministerija@sam.lt, <http://www.sam.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603472

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2022-10- Nr. (10.2.2.11Mr -413)10-
Į 2021-09-23Nr. S-2886

DĖL VYRIAUSYBĖS IŠVADOS PSICHOLOGŲ PRAKTINĖS VEIKLOS ĮSTATYMO PROJEKTUI NR. XIVP-762

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio 2021 m. rugsėjo 23 d. raštu Nr. S-2886, ir įgyvendindama Lietuvos Respublikos Seimo valdybos sprendimo 2021 m. rugsėjo 22 d. Nr. SV-S-197 „Dėl įstatymų projektų išvadų“ 1.9 papunktį, teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto Nr. XIVP-762“ projektą (toliau – Projektas).

Projektas patikslintas atsižvelgiant į 2022 m. spalio 11 d. Vyriausybės tarpinstitucinio pasitarimo metu išsakytas pastabas bei Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022-10-05 išvadoje Nr. NV-2845 bei Socialinės politikos 202110-05 pažymoje Nr. NV2855 pateiktas pastabas.

Projektu siūloma iš esmės pritarti Lietuvos Respublikos psichologų praktinės veiklos įstatymo projektui Nr. XIVP-762 (toliau – įstatymas) ir pasiūlyti Seimui jį tobulinti pagal pateiktas pastabas ir siūlymus. Argumentai pritarti Projektui išdėstyti toliau.

Pirma, psichologijos mokslas pastaraisiais metais tampa paklausesnis, o psichologo veikla įgyja vis didesnę reikšmę dėl besikeičiančios visuomenės poreikių, patiriamų krizių bei šiuolaikinės vadybos principų taikymo plėtros, kuri suponuoja skirti didesnę dėmesį psichologiniams veiksniams kuriant atskirų žmonių ar organizacijų gerovę. Atsižvelgiant į tai, plečiamos psichologinės pagalbos galimybės ne tik sveikatos, socialinių reikalų ar švietimo sektoriuose – nuosekliai didėja psichologų praktinė veiklos aprėptis privačiajame sektoriuje, psichologai vis dažniau pasitelkiami įmonėse, įstaigose bei organizacijose, jie aktyviai dalyvauja kuriant bei diegiant inovacijas, įgyvendinant kitus reikšmingus projektus. Dėl šios priežasties psichologų veiklos kokybės, skaidrumo, veiklos priežiūros ir atsakomybės už suteiktas paslaugas reguliavimas tampa itin svarbiu aspektu.

Antra, Lietuvoje medicinos psichologų praktinę veiklą reglamentuoja Lietuvos Respublikos asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas, kai kurių kitų praktinių sričių psichologų veiklas reglamentuoja, priklausomai nuo jų praktinės veiklos, poįstatyminiai teisės aktai. Psichologai, kurie vykdo individualią praktiką, vadovaujasi bendrais verslo vykdymą reglamentuojančiais teisės aktais. Šiuo metu nėra įstatymo, reglamentuojančio psichologų kvalifikacijos įgijimo ir praktinės veiklos sąlygas, psichologų teises ir pareigas, užsienio valstybių piliečių teisę teikti psichologo paslaugas Lietuvoje, psichologų praktinės veiklos priežiūros ir atsakomybės pagrindus. Psichologų praktinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų stoka neužtikrina, kad šias paslaugas teiktų tik atitinkamą išsilavinimą turintys specialistai, todėl svarbu apsaugoti psichologų paslaugas gaunančius asmenis ar organizacijas nuo nekokybiškų paslaugų, nustatant sąlygas kvalifikuotiems psichologams teikti psichologines paslaugas.

Trečia, svarstant Projektą, Sveikatos apsaugos ministerija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3¹ straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 16 straipsnio 3 dalimi bei Vyriausybės

kanceliarijos pasitarimo dėl Psichologų praktinės veiklos įstatymo projekto sprendimu (2021-12-23 atmintinė Nr. LV-516), atliko nuostatų, ribojančių galimybę užsiimti psichologo profesija, proporcingumo vertinimą (toliau – nuostatų vertinimas). Atliekant nuostatų vertinimą, buvo vertinama, ar pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės nevaržys teisinių santykių subjektų daugiau, negu to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti, ir prieita prie išvados, kad šios profesijos reguliavimas yra reikalingas.

Pagrindiniai Projekto siūlymai:

Siūloma atsisakyti steigti atskirą Psichologų registrą. Kadangi teisę užsiimti psichologo praktine veikla asmuo įgyja tik užsiregistravęs Psichologų registre, registracija prilyginama licencijos išdavimui. Siūloma nustatyti, kad teisę užsiimti psichologo praktine veikla suteikiama asmeniui išduodant psichologo pažymėjimą ir įrašant į Licencijų informacinę sistemą.

Atsižvelgiant į tai, kad priėmus įstatymą, psichologų profesija taptų valstybės reguliuojama profesija, įstatymu turi būti nustatytas tinkamas jos priežiūros mechanizmas, kurio Projekte nėra numatyta, todėl Projekte siūloma nurodyti, kad psichologų praktinės veiklos priežiūros vykdymo tvarką nustato Vyriausybė, o ją vykdo Vyriausybės įgaliota institucija. Vyriausybei pritarus bei skyrus papildomus asignavimus šiai funkcijai atlikti, įgaliota institucija galėtų būti paskirta Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie Sveikatos apsaugos ministerijos. Preliminariais skaičiavimais kasmet reikėtų apie 140 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų 6 pareigybių darbo užmokesčiui, apie 15 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų naujoms darbo vietoms įrengti bei apie 140 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų licencijų registro psichologų pažymėjimų moduliui sukurti ir atlikti kitus registro patobulinimus. Jei Įstatymas įsigaliotų nuo 2024 m. gegužės 1 d. (kaip siūloma Projekte), visų paminėtų veiksmų įgyvendinimo kaštai preliminariais skaičiavimais siektų 248 tūkst. eurų, vėlesniais metais reikėtų finansų tik darbo vietoms išlaikyti (140 tūkst. eurų).

Taip pat siūloma įstatyme aiškiai nurodyti visus esminius reikalavimus asmeniui, siekiančiam gauti teisę užsiimti psichologo praktine veikla.

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymo ir Lietuvos Respublikos slaugos praktikos ir akušerijos praktikos įstatymo reikalavimus, nustatančius, kad už šurkščius pacientų teisių pažeidimus, analogiškus įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytiems psichologo profesinės etikos pažeidimams, numatytas medicinos ar slaugos praktikos licencijos galiojimo panaikinimas, taip pat numatyta, kad tokiu atveju dėl naujos licencijos išdavimo galima kreiptis tik praėjus trims mėnesiams nuo licencijos galiojimo panaikinimo dienos, Projekte siūloma koreguoti įstatymo reikalavimus, nustatant, jog Lietuvos psichologų etikos komitetui (toliau – Etikos komitetas) nustatčius, kad psichologas šurkščiai pažeidė psichologo profesinę etiką: šurkščiai elgėsi ir (ar) žemino psichologo paslaugų gavėjo orumą; pasinaudojo pareigomis, norėdamas sau gauti neteisėtų pajamų arba dėl kitokių asmeninių paskatų; seksualiai priekabiavo prie psichologo paslaugų gavėjo; sukčiavo ar atliko vagystę iš psichologo paslaugų gavėjo; būdamas neblaivus ar apsvaigęs nuo narkotinių ar toksinių medžiagų teikė psichologo paslaugų gavėjui paslaugas; atliko kitą veiką, kuria buvo šurkščiai pažeistos psichologo paslaugų gavėjo teisė, licencija yra naikinama, o kreiptis dėl jos atnaujinimo galima praėjus 3 mėnesiams.

Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu yra parengtas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateiktas Lietuvos Respublikos medicinos praktikos įstatymo Nr. I-1555 2, 4, 6, 7, 8, 12 straipsnių ir trečiojo skirsnio pavadinimo pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos odontologijos praktikos ir burnos priežiūros praktikos įstatymo Nr. I-1246 5, 7, 8, 9 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos slaugos praktikos ir akušerijos praktikos įstatymo Nr. IX-413 5, 7, 8 ir 15 straipsnių pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymo Nr. XIII-3222 3, 5, 7, 9, 10 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų paketas. Šiais projektais, be kita ko, siekiama visuose įstatymuose suvienodinti ir prailginti naujų licencijų, kai jos buvo panaikintos už korupcinio pobūdžio neteisėtus veiksmus, išdavimo terminus nustatant dar ilgesnį, t. y. 1 metų terminą, kuriam praėjus asmens sveikatos priežiūros specialistas vėl gali kreiptis į licencijas išduodančią instituciją dėl licencijos išdavimo.

Profesinės etikos reikalavimai įprastai apibrėžiami atitinkamos profesijos specialistų bendrai tos profesijos atstovams pripažįstant būtinus etikos reikalavimus ir jų laikymosi svarbą savo profesijoje. Profesinės etikos laikymasis yra būtina psichologo profesinės veiklos sąlyga, todėl svarbu, kad šios profesijos atstovai kaip įmanoma labiau įsitrauktų į visas veiklas, užtikrinančias psichologų gerą vardą ir reputaciją. Atsižvelgiant į tai, siūloma Lietuvos psichologų profesinės etikos kodekso, Etikos komiteto ir jo nuostatų tvirtinimo, techninio aptarnavimo (toliau – Etikos komiteto administravimas) funkcijas pavesti ne Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, o psichologams atstovaujančiai nevyriausybinei organizacijai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerija 2022 08 22 raštu Nr. SR-3083 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projekto teikimo derinti“ nurodė, kad ministerija neturi reikalingos kompetencijos specialistų, galinčių vykdyti šias funkcijas, bei savo asignavimuose neturi perteklinių lėšų, kurios galėtų būti skiriamos Etikos komiteto administravimo funkcijoms užtikrinti. Preliminariais skaičiavimais, Lietuvos psichologų etikos komiteto narių atlygiui už veiklą kasmet prireiktų apie 120 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų.

Atsižvelgiant į Teisingumo ministerijos nepritarimą, kad į Etikos komiteto sudėtį būtų įtrauktas Teisingumo ministerijos atstovas, vietoj jo siūloma įtraukti Sveikatos apsaugos ministerijos atstovą bei, įvertinus tai, kad ministerijose dirbantys asmenys veikiausiai neturės nei psichologo praktinės veiklos, nei narystės psichologų paslaugų gavėjų organizacijoje patirties, siūloma patikslinti reikalavimus valstybės institucijų skiriamiesiems atstovams į Etikos komitetą, numatant kitokios nei psichologo praktinės veiklos darbo patirties reikalavimą. Taip pat siūloma į Etikos komiteto sudėtį įtraukti daugiau psichologų paslaugų gavėjų interesams atstovaujančių organizacijų atstovų (du). Be to, Projektu siūloma aiškiai nustatyti, kokios sankcijos gali būti taikomos psichologui, bei nurodyti Etikos komiteto sprendimų apskundimo tvarką, t. y. kreipimąsi į administracinę ar bendrosios praktikos teisimą.

Atsižvelgiant į tai, kad kvalifikacijos tobulinimas ar papildomos kvalifikacijos įgijimas valstybės biudžeto lėšomis gali būti finansuojamas tik tų psichologų, kurie siekia dirbti valstybės ir savivaldybių įstaigose ar organizacijose (ne visų psichologų), atitinkamai siūloma patikslinti įstatymą.

Pažymėtina, kad teisės aktai nenumato pareigos registruoti visus psichologo paslaugas teikiančius asmenis. Reikalavimai turėti licenciją įstatymu numatyti tik medicinos psichologui. Atskirų sričių poįstatyminiai teisės aktai tam tikrų sričių psichologams nustato kvalifikacinius reikalavimus, tačiau vieno įstatymo, kuris nustatytų pareigą visiems psichologams išsiimti licenciją ar užsiregistruoti registre, nėra, todėl vartotojas neturi galimybės įsitikinti, ar psichologo paslaugas siūlantis asmuo yra bent jau baigęs psichologijos studijas. Todėl tik priėmus įstatymą bus užtikrintas visų sričių psichologų registras bei nustatytos psichologų praktinės veiklos sąlygos. Vis dėlto pagal įstatymo nuostatas medicinos psichologams atsiras dvigubas reglamentavimas bei su tuo susijusi papildoma administracinė našta, t. y. medicinos psichologai turės išsiimti licenciją (kaip yra dabar nustatyta teisės aktais) bei papildomai užsiregistruoti ir psichologų registre. Siekiant išvengti dvigubo medicinos psichologų licencijavimo bei papildomos administracinės naštos, Projektu siūloma įstatyme nustatyti, kad medicinos psichologams norint užsiimti psichologo praktine veikla netaikomas reikalavimas papildomai gauti psichologo registracijos pažymėjimą, jei jis turi išduotą galiojančią licenciją užsiimti medicinos psichologo praktika, taip pat siūloma nurodyti, kad informacija apie medicinos psichologams išduotas licencijas į Psichologų sąrašą Licencijų informacinėje sistemoje pateikiama be psichologo prašymo, ir nustatyti, kad Psichologų praktinės veiklos įstatymas medicinos psichologams taikomas tiek, kiek jų praktinės veiklos nereglementuoja Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas.

Atsižvelgiant į Projekto 4 punkte pateiktą pasiūlymą nustatyti, kad psichologų praktinės veiklos priežiūrą vykdo Vyriausybės įgaliota institucija, šiai funkcijai vykdyti preliminariais skaičiavimais kasmet reikėtų apie 140 tūkst. eurų 6 pareigybių darbo užmokesčiui, apie 15 tūkst. eurų naujoms darbo vietoms įrengti bei papildomų lėšų psichologų pažymėjimus išduodančios ir

psichologų praktinės veiklos priežiūrą vykdančios institucijos naudojamai informacinei sistemai pritaikyti.

Jei įstatymas įsigaliojęs nuo 2024 m. gegužės 1 d., visų paminėtų veiksmų įgyvendinimo kaštai preliminariais skaičiavimais siektų 248 tūkst. eurų, vėlesniais metais reiktų finansų tik darbo vietoms išlaikyti (140 tūkst. eurų). Lietuvos psichologų etikos komiteto narių atlygiui už veiklą 2024 metais prireiktų apie 80 tūkst. eurų bei vėliau kasmet apie 120 tūkst. eurų valstybės biudžeto lėšų.

Atsižvelgiant į šiuo metu besiklostančią šalies ekonominę ir geopolitinę padėtį (karas Ukrainoje, energetinių išteklių kainų augimas, nelegalūs imigrantai) bei didėjančią valstybės biudžeto poreikį šiems klausimams spręsti, projektui įgyvendinti reikalingos lėšos 2023 m. valstybės biudžeto projekte nesuplanuotos, todėl siūloma tikslinti projekto įsigaliojimo datą, nukeliant ją į 2024 m. gegužės 1 d., bei atitinkamai siūloma tikslinti projekto įgyvendinamųjų teisės aktų priėmimo datas.

Kiti siūlymai pateikti Projekte.

Projektas teisės aktų nustatyta tvarka derintas su Teisingumo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Finansų ministerija, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija. Projektas patikslintas įvertinus Teisingumo, Finansų, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijų, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos pastabas.

Siekiant įvertinti alternatyvą įstatyme numatyta psichologų praktinės veiklos priežiūros funkcijas perduoti didžiausiai psichologus vienijančiai organizacijai – Lietuvos psichologų sąjungai, buvo organizuotas aptarimas su Lietuvos psichologų sąjungos prezidente Aina Adomaityte, kurio metu Lietuvos psichologų sąjungos prezidentė išsakė nuomonę, kad Lietuvos psichologų sąjunga vykdyti įstatymų numatytos psichologų praktinės veiklos priežiūros negali dėl nepakankamų finansinių ir žmogiškųjų išteklių ir dėl kitų psichologus vienijančių organizacijų nepritarimo šios funkcijos perdavimui Lietuvos psichologų sąjungai. Susitikimo metu išsakyta nuomonė, kad šią funkciją atlikti galėtų tik bendras organizacinis darinys, vienijantis visas psichologų interesams atstovaujančias organizacijas (atsakymas pridedamas). Klausimui aptarti 2022 m. rugpjūčio 23 d. buvo organizuotas bendras susitikimas su Lietuvos psichologų sąjungos, Lietuvos psichologų profesinės sąjungos, Lietuvos taikomosios psichologijos asociacijos atstovais. Kol kas bendras sprendimas nepriimtas, tačiau tikimasi, kad psichologų interesams atstovaujančios organizacijos neprieštaraus sprendimui dėl Etikos komiteto administravimo funkcijų perdavimo psichologams atstovaujančiai nevyriausybinei organizacijai. Galutinį sprendimą, kuriai konkrečiai psichologams atstovaujančiai nevyriausybinei organizacijai pavesti Etikos komiteto administravimo funkcijas, atsižvelgiant į šių organizacijų siūlymus, siūlytina priimti Seimo sudarytai darbo grupei, į kurios sudėtį įeina Lietuvos psichologų sąjungos, Lietuvos psichologų profesinės sąjungos, Lietuvos taikomosios psichologijos asociacijos, ministerijų atstovai bei Lietuvos Respublikos Seimo nariai.

Projektą parengė Sveikatos apsaugos ministerijos Visuomenės sveikatos departamento (direktorius Audrius Ščeponavičius, tel. (8 5) 266 1466, el. p. audrius.sceponavicius@sam.lt) Psichikos sveikatos skyriaus (vedėjas Ignas Rubikas, tel. (8 5) 2053611, el. p. ignas.rubikas@sam.lt) patarėja Edita Bishop, tel. (8 5) 2604709, el. p. edita.bishop@sam.lt.

PRIDEDAMA:

1. Projektas, 10 lapų.
2. Psichologo kvalifikacinių reikalavimų nuostatos proporcingumo vertinimas, 18 lapų.
3. Psichologo kvalifikacijos tobulinimo reikalavimų nuostatos proporcingumo vertinimas, 17 lapų.
4. Psichologų etikos reikalavimų nuostatų proporcingumo vertinimas, 18 lapų.
5. Psichologų registracijos registre nuostatos proporcingumo vertinimas, 18 lapų.
6. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos išvada dėl nuostatų vertinimo, 4 lapai.
7. Antikorupcinio vertinimo pažyma, 4 lapai.

Sveikatos apsaugos ministras

Arūnas Dulkys

Edita Bishop, tel. (8 5) 260 47 09, el. p. edita.bishop@sam.lt